

אם יש חיוב קריעה על אדם כשר, ולדעת הרמ"א נהגו להקל בזה, אך מכל מקום יש חיוב קריעה לנוכחים בשעת יציאת נשמה.

שְׂיִכְכָּה וְיִתְאָבֵל עַל אָדָם כָּשֵׁר - שאינו חשוד על שום עבירה ולא על ביטול מצוה, ולא יצא עליו שם רע, אע"פ שאינו גדול בתורה (רא"ש מ"ק ג, נט; שו"ע י"ד שם, ו). ויש אומרים שצריך שיהיה מוחזק שהוא מחזר אחרי מצוות וגמילות חסדים (ב"ח וש"ך שם, ע"פ רבינו יונה המובא ברא"ש שם).

מִפְנֵי שְׂלֵא כִּכָּה וְהִתְאָבֵל עַל אָדָם כָּשֵׁר, שכיון שלא בכה על אדם כשר, נענש במדה כנגד מדה שמתים בניו בקטנותם בעודם כשרים בלא חטא, כדי שיבכה עליהם. אך אם בוכה על אדם כשר, מבואר בהמשך הברייתא שמוחלץ לו על כל עוונותיו, כדי שלא ימותו בניו בעוונותיו (מהרש"א חידושי אגדות).

שָׂכַל הַבּוֹכָה עַל אָדָם כָּשֵׁר מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עוֹנְוֹתָיו, שכן כפי זה מעיד על כך שמרגיש ומכיר את ערך ה'כשרות' שנחסרה במיתתו של זה, והכרה זו מתקנת את הפגם שנגרם על ידי חטאיו (מכתב מאליהו ג עמ' 251-252).

בְּשִׁבִיל כְּבוֹד שְׂעֻשָׁה, שכיון שהוא אדם כשר אך אינו בעל תורה יש לבכות עליו, אך אם היה בעל תורה, יש לבכות על התורה שנחסרה לדורו במיתתו (מהרש"א חידושי אגדות).

הֲאֵלֶּיךָ זֶה הוֹמָה לְסִפְרֵי תוֹרָה שְׁנִשְׁרָף, שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצוות, וכשנפטר בטלו ממנו תורה ומצוות, ויש שהסיקו מכך שאשה וקטן ועם הארץ שאין בהם תורה אין לקרוע עליהם, אך יש לדחות שכן אף הם שייכים במצוות (רש"י: ריטב"א). ולדבריהם חייב לקרוע על כולם בשעת יציאת נשמה לבד ממומר לע"ז או אם הוא עובר על אחת מכל מצוותו האמורות בתורה להכעיס, שדינם ככופר בכל התורה כולה (מהר"ם מרוטנבורג, הובא ברא"ש מ"ק ג, נט). ויש שפירש, שנשמת האדם היא כמו השמות הקדושים הכתובים בספר תורה, ולפי זה הוא הדין באשה ועם הארץ (רמב"ן הובא בריטב"א).

מְלֵאכָה שְׂאִין צְרִיכָה לְגוּפָה - שאין לו צורך במלאכה זו והיה טוב לו אילו לא היה צריך לעשותה (רש"י לעיל לא, ב ד"ה אפילו; צג, ב ד"ה ו' שמעון). ויש שפירשו, שמלאכה שאינה צריכה לגופה היא מלאכה שאמנם יש לו צורך בה אך לא כעין הצורך שהיה במלאכות שהיו במשכן (תוס' לעיל צד, א ד"ה רבז).

וְהִתְנַיֵּא וְכוּ' הַמְקַרֵּעַ בְּגָדָיו בְּחִמְתּוֹ וְכוּ' יְהֵא בְּעִינֵיךָ כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה יָרָה, ואם כן מקלקל הוא ולא מתקן, ובאופן זה אף רבי יהודה פוטר (רש"י). ויש אומרים, שהקורע בחמתו נחשב מתקן, משום שעושה בכך נחת רוח ורוגע ליצרו, ולדעת רבי יהודה שחייב על מלאכה שאינה צריכה לגופה אף כאן חייב (רמב"ם שבת י, י בפיה"מ כאן), ולפי זה ביאור קשיית הגמ' הוא שכיון שהדבר אסור אף בחול, היה לברייתא להוסיף 'ודבר זה אף בחול אסור' (מגיד משנה שבת ח, ח).

■ להלכה, יש סוברים שהחובל בחבירו דרך נקמה חייב, שהרי נתקרה דעתו בכך והרי הוא כמתקן [וכדברי הגמ' כאן] (רמב"ם שבת ח, ח), ויש סוברים שהוא בכלל המקלקלים ופטור מחטאת (ראב"ד שם), ולדעת הכל יש בזה איסור מדרבנן, ככל המקלקלים בכל מלאכות שבת, ולכן יש לזהר שלא להכות שום חי בשבת הכאה שיכול לבוא לידי חבורה (משנ"ב ששז, ל).

מִשְׁנָה. וְכָל הַמְקַלְקֵלִין פְּטוּרִין, שכן במלאכת שבת חייב רק על מלאכת מחשבת (רש"י לעיל לא, ב ד"ה לעולם; תוס' לעיל עה, א ד"ה מתעסק), ואילו מקלקל אינו מלאכת מחשבת אלא מלאכת שטות (חי' הר"ן להלן קו, א).

וְהַמְקַלְקֵל עַל מְנַת לְתַקֵּן שְׂעוּרוֹ בְּמַתְקָן, שהואיל ומטרת הפעולה היא תיקון, נחשבת היא כתיקון, ולכן השיעור המחייב הוא כשיעור שמתחייב עליו המתקן, כמו ששינינו לעיל בקורע על מנת לתפור, ששיעור חיובו הוא כשעושה כן על מנת לתפור שתי תפירות, כשיעור חיובו של התופר (מאירי). ויש שפירש, שכל שיש תיקון בקריעתו אף לא כשיעור מלאכת התיקון עצמה הרי הוא חייב כמתקן, ואינו דומה לקורע על מנת לתפור שתי תפירות [דהיינו מקלקל על מנת לתקן] ששיעור חיובו כשיעור מלאכת התיקון, ששם התיקון אינו על ידי הקלקול עצמו אלא על ידי חיבור הקלקול, אבל כאן שהקריעה עצמה היא התיקון, בזה אין צורך לשיעור קריעה של שתי תפירות, אלא כל שיש תיקון בקריעתו חייב (מרומי שדה).

גְּמָרָא. וְאֵף עַל פִּי שְׂמַחֲלֵל אֶת הַשֶּׁבֶת יֵצֵא וְדִי קְרִיעָה, שכן המצוה לא באה על ידי העבירה, שהרי היה יכול לקרוע גם בחול, לא כן האוכל מצה גזולה בפסח אינו יוצא ידי חובה משום שלולא הגזילה לא היה יכול לקיים את המצוה במצה זו (ע"פ ירושלמי כאן ה"ג, הובא ברישב"א ובריטב"א). ויש שפירשו בדברי הירושלמי שהפסול של מצוה הבאה בעבירה הוא רק ב'הפצא' של המצוה כמו במצה גזולה, ואילו כאן שהעבירה היא בפעולת ה'גברא' הקורע לא נאמר דין זה (ב"י י"ד שם; שו"ת רעק"א א, קעד).

חֲכָם שְׂמַת וְכוּ' הַכֵּל קוֹרְעִין עֲלָיו - בכל מקום [אף בעיר אחרת] ובכל זמן [אף לאחר הקבורה], אך על כל אדם כשר חיוב הקריעה הוא רק בפניו ובין מיתה לקבורה, ולכן נקטה הברייתא 'חכם' שמת (ראב"ד, הובא בריטב"א המיוחס לר"ן, לשיטתו להלן שקריעה על אדם כשר היא חובה).

'חכם' הוא הממונה על העיר להוראה (רש"י מ"ק כב, ב ד"ה חכם), והוא הדין לתלמיד חכם (ירושלמי שם, ז, ה) יודע להשיב דבר הלכה בכל מקום ששואליו אותו (רמב"ן בתורת האדם שער הקריעה ד"ה תניא, ע"פ הגמ' להלן קיד, א). ■ להלכה, על חכם ותלמיד חכם ששואליו אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר, קורעין עליו אפי' לאחר קבורה ביום שמועה אם הוא תוך שלשים יום, ואם לא קרע בשעת שמועה יקרע בשעת ההספד (שו"ע י"ד שם, ז).

וְאִי אָדָם כָּשֵׁר הוּא חַיִּיבִי מֵיְחִיבִי לְקָרוֹעַ, שקריעה על אדם כשר היא חובה (ראב"ד, הובא בריטב"א המיוחס לר"ן, פירוש שני בחי' הר"ן), ויש אומרים ש'חיובי מחייב' היינו לבכות ולהתאבל, וכלשון הברייתא דלהלן 'שיבכה ויתאבל על אדם כשר', אך קריעה על אדם כשר אינה חובה, וביאור שאלת הגמ' הוא שאם אדם כשר הוא הרי הוא חייב לבכות ולהתאבל, וכיון שהוא חייב בכך, אם הפריז על מידותיו וקרע אין זה מקלקל אלא זכות הוא לו (רא"ה, הובא בריטב"א המיוחס לר"ן; פירוש ראשון בחי' הר"ן). ואף לסוברים שאין חיוב לקרוע על אדם כשר, גם כן נחשב מתקן מאחר ואין באבלות שיעור וכל המוסף הרי זה משובח וגם הקריעה היא הוספה באבלות (ריטב"א בשם מורו). ואם הוא חכם, יש אומרים שאין חכמים צריכים לקרוע על כל אדם כשר אלא רק על כשרים כמותו, שאין הגדול חייב להתאבל על הקטן ממנו (רמב"ן הובא בריטב"א המיוחס לר"ן). ■ להלכה, נחלקו השו"ע והרמ"א (י"ד שם, ו)